

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2017/18

Cafodd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn ei lunio yn unol â'r egwyddorion a amlinellwyd mewn dogfen ganllawiau, sef fframwaith *Delivering Good Governance in Local Government (CIPFA/SOLACE 2016)*. Mae'r Datganiad hwn yn esbonio sut mae Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru wedi cydymffurfio â'r fframwaith i sicrhau bod yr adnoddau'n cael eu cyfeirio yn unol â pholisïau a blaenoriaethau y cytunwyd arnynt.

1 Hyd a Lled y Cyfrifoldeb

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gynnal yn unol â'r gyfraith, i'r safonau priodol, bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a bod cyfrif cywir amdano. Hefyd, mae dyletswydd ar yr Awdurdod o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn y modd y mae ei swyddogaethau'n cael eu cyflawni, gan dalu sylw i ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Awdurdod yn gyfrifol am roi trefniadau cywir yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei faterion a'i gwneud yn haws i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, gan gynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg.

Mae'r datganiad hwn yn esbonio sut y mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â'r cod, a hefyd sut mae'n ateb gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

2 Pwrpas y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu yn cynnwys y systemau, y prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd sy'n cyfarwyddo a rheoli'r Awdurdod i ddangos atebolrwydd priodol, arweiniad ac i ymgysylltu. Mae'n galluogi'r Awdurdod i fonitro'r modd y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried p'un a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol a chost-effeithiol a gwelliannau parhaus.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith hwnnw, a'i nod yw rheoli risg i fod ar lefel resymol. Ni all gael gwared ar bob risg o fethu â chyflawni polisïau, nodau ac amcanion ac felly ni all ond darparu sicrwydd rhesymol, heb fod yn absoliwt, o effeithiolrwydd. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses barhaus sydd â'r nod o adnabod a blaenoriaethu'r risgiau i gyflawni polisïau, nodau ac amcanion y Gwasanaeth, gwerthuso'r tebygolrwydd o wireddu'r risgiau hynny a'r effaith petaent yn cael eu gwireddu, a'u rheoli'n effeithlon, yn effeithiol ac yn ddarbodus.

Mae'r fframwaith llywodraethu sy'n cael ei ddisgrifio yn yr adroddiad hwn wedi bodoli ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

3 Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r datganiad hwn yn disgrifio prif elfennau Fframwaith Llywodraethu'r Awdurdod a'n hunanasesiad o gydymffurfiaeth â Chod Llywodraethu Blynyddol yr Awdurdod. Mae'r sicrwydd Llywodraethu sydd yn y datganiad hwn wedi ei strwythuro o gwmpas yr egwyddorion a sefydlwyd o fewn y fframwaith *Delivering Good Governance in Local Government (CIPFA/SOLACE 2016)*.

Mae pob un o'r egwyddorion hyn yn rhan bwysig o drefniadau llywodraethu'r Awdurdod. Drwy ddilyn yr egwyddorion hyn, gallwn fod yn hyderus ein bod yn cyflwyno'r gwasanaethau i'n dinasyddion a'n cymunedau mewn ffordd sy'n dangos atebolrwydd, tryloywder, effeithiolrwydd, didwylledd a chynhwysiant.

Mae'r Awdurdod Tân ac Achub (ATA) yn cynnwys 28 o Aelodau o'r chwe awdurdod unedol yn ardal y Gwasanaeth Tân ac Achub fel y diffinnir yng Ngorchymyn y Gwasanaeth Tân (Cynllun Cyfuno) 1995. Mae swyddogaeth yr ATA wedi'i nodi yn y cyfansoddiad, ac mae'n cynnwys cyfrifoldeb am arweiniad strategol, rhyngwyneb gwleidyddol a her gorfforaethol. Mae'r Aelodau'n mynd ati'n unigol i lofnodi'r cod ymddygiad pan fyddant yn ymuno â'r ATA. Mae gan yr ATA gyfres o ddogfennau cyfansoddiadol sydd ar gael ar ei wefan. Mae'r rhain yn cynnwys Rheolau Sefydlog Cytundebau, Cynllun Dirprwyaethau a Rheoliadau Ariannol. Mae'r dogfennau hyn yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan y Swyddog Monitro a'r Trysorydd, ac mae'r Awdurdod yn cael gwybod am unrhyw newidiadau angenrheidiol er mwyn eu cymeradwyo. Mae'r Pwyllgor Safonau hefyd wedi mabwysiadu rhaglen dreigl i adolygu dogfennau allweddol yng Nghyfansoddiad yr Awdurdod er mwyn sicrhau eu bod yn parhau'n berthnasol a chyfoes.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/4196/cyfansoddiad-2017.pdf>

Mae'r Awdurdod wedi'i drefnu'n bwyllgorau a gweithgorau, ac mae'r rheini'n cael eu penodi yn y cyfarfod blynyddol. Mae gan bob pwyllgor a gweithgor gylch gorchwyl cynhwysfawr, sydd ar gael ar y wefan, gyda manylion eu haelodau. Rhaid i'r aelodau ddatgan buddiannau pan fyddant yn mynychu pob cyfarfod, a chofnodir y rheini yn y cofnodion. Mae gan yr Awdurdod y modd o sefydlu grwpiau gorchwyl am amser cyfyngedig i gynnal adolygiadau, ac mae ganddo'r disgrisiwn i gyfethol aelodau Gweithredol sydd â'r arbenigedd perthnasol ar y grwpiau hyn. Cyfarfu Gweithgor y Cynllunio Gwella ddwywaith ym mis Chwefror a Mawrth 2017 – cyn yr etholiadau i'r cynghorau yn 2017; mae'r gweithgor hwn wedi cael enw newydd, sef y Gweithgor Cynllunio, a chyfarfu bum gwaith rhwng Ionawr a Mawrth 2018.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/fire-and-rescue-authority/?lang=cy-gb>

Er mwyn darparu dull ymarferol o ymdrin â rheolaeth weithredol ac ariannol ym mhob rhan o'r sefydliad, mae swyddogion wedi cael pwerau penodol gan yr Awdurdod ar ffurf Dirprwyaethau'r Prif Swyddog Tân. Dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, rhaid cynnal rhestr o'r pwerau hyn a'r Swyddog Monitro sy'n gwneud hyn drwy adolygu'n rheolaidd pa mor effeithiol ydynt ac adrodd a chytuno ynghylch unrhyw newidiadau gyda'r Awdurdod Tân ac Achub.

Mae'r Grŵp Gweithredol yn gyfrifol am arweinyddiaeth drefniadaethol, rheolaeth swyddogaethol a darparu gwasanaethau. Mae'n ofynnol i bob Swyddog gydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau'r ATA, gan gynnwys y Cod Ymddygiad sy'n cael ei adolygu a'i ddiweddarau'n rheolaidd.

Mae'r Trysorydd yn gyfrifol am weinyddu materion ariannol yr Awdurdod mewn modd priodol fel sy'n ofynnol gan Adran 112 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, ac mae trefniadau rheolaeth ariannol yr Awdurdod yn cael eu hasesu mewn perthynas â'r gofynion llywodraethu sydd yn Natganiad Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus ac Atebolrwydd ar Swyddogaeth Prif Swyddog Cyllid mewn Sefydliadau Cyhoeddus (2015).

<http://www.cipfa.org/policy-and-guidance/reports/the-role-of-the-chief-financial-officer-in-public-service-organisations>

Mae Cyngor Sir y Fflint, o dan gytundeb lefel gwasanaeth, yn darparu gwasanaethau Swyddog Monitro yn unol â Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, ac mae'n sicrhau cydymffurfiaeth â pholisïau, gweithdrefnau, cyfreithiau a rheoliadau sefydledig. Mae hyn yn cynnwys cadw Cofrestr o Fuddiannau Personol a Busnes Aelodau yn unol â'r Cod Ymddygiad. Hefyd, mae'r Awdurdod yn cadw cofrestr o roddion a lletygarwch, a'r adran Gyllid sy'n cadw'r gofrestr hon. Mae'r polisi wedi'i gynnwys yn nogfen cyfansoddiad yr Awdurdod.

Sefydlwyd trefniadau ar gyfer Rheolaeth Ariannol effeithiol drwy weithdrefnau cyfrifyddu'r Awdurdod, y systemau ariannol allweddol a'r Rheoliadau Ariannol. Mae'r rhain yn cynnwys gweithdrefnau sefydledig ar gyfer cynllunio cyllidebau a monitro, gan gynnwys adrodd yn rheolaidd ynghylch y perfformiad ariannol i aelodau'r Awdurdod. Mae trefniadau Rheoli'r Trysorlys yn yr Awdurdod yn dilyn arferion proffesiynol, ac maent yn agored i'w hadolygu'n flynyddol gan y Aelodau. Mae'r cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer pob blwyddyn ariannol yn cynnwys Datganiad Sicrwydd Blynyddol ar weithrediad y rheolaethau ariannol mewnol.

Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn ymdrin â chyfnod 2018-2021 a dyma gonglfaen y gyllideb fanwl flynyddol, sy'n cynnwys cyllid cenedlaethol a lleol. Mae'r Strategaeth yn ystyried:

gwybodaeth o'r alldro ar gyfer y flwyddyn ariannol ddiwethaf a chyllideb refeniw eleni fel sylfaen;

- golwg ar fynegeion perthnasol i'w defnyddio ar y sylfaen;
- dull a gynlluniwyd o ymdrin â chronfeydd wrth gefn o ganlyniad i amcanestyniad y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig;
- golwg ar fylchau cyllido posibl a dulliau a gynlluniwyd i fynd i'r afael â'r rhain yn y cyfnod dan sylw.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/337355/7-medium-term-financial-strategy-fra-report-16-17.pdf>

Mae'r Cynllun blynyddol ar Lesiant a Gwella yn esbonio'n gyhoeddus i ba gyfeiriad y mae'r Awdurdod yn mynd. Mae'n amlinellu sut mae'r Awdurdod yn bwriadu gweithio gyda chyrff cyhoeddus eraill yn fwy effeithiol i ddelio â'r materion cymhleth sy'n effeithio ar fywydau pobl ac na ellir eu datrys gan un sefydliad yn unig drwy gynllunio tymor byr. Mae'r cynllun yn cael ei baratoi yn unol â dyletswyddau penodol sy'n deillio o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a Fframwaith Cenedlaethol Tân ac Achub Cymru 2016.

Mae perfformiad y sefydliad mewn perthynas â'r Cynllun Gwella a Llesiant yn cael ei adrodd yn rheolaidd i'r Awdurdod a'r Panel Gweithredol. Mae Asesiad o Berfformiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i Gynllun Gwella a Llesiant yn cael ei lunio ym mis Hydref bob blwyddyn. Mae'r cynllun a dogfen asesu o'r enw 'Sut wnaethom ni' ar gael drwy'r ddolen isod:

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/about-us/performance-and-improvement/improvement-planning/?lang=cy>

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu **Strategaeth Cyfathrebu Corfforaethol 2014-19: Rhoi Pobl yn Gyntaf**, sy'n nodi'r egwyddorion a'r dull i'w dilyn er mwyn sicrhau gwelliant parhaus yn y gwaith cyfathrebu â rhanddeiliaid allweddol. Hefyd, mae'r Awdurdod yn rhan o **Femorandwm Cydddealltwriaeth Cymru Gyfan: Ein Cyfeiriad Strategol**, a luniwyd gan Grŵp Cyfathrebu Cymru Gyfan. Ei bwrpas yw cynorthwyo'r tri ATA yng Nghymru i fabwysiadu dull cyffredin a generig o ymgysylltu ac ymgynghori â'r cyhoedd.

Mae'r Strategaeth Cynllunio Strategol yn dweud mai ein gweledigaeth yw gwneud Gogledd Cymru yn fwy diogel drwy leihau risg. Rydyn ni'n cydnabod mai'r unig ffordd o gael cymunedau mwy diogel yw herio a gwella'r ffordd rydyn ni'n gweithio drwy weithlu diogel a chymwys a rheoli ein hadnoddau mewn ffordd effeithiol. Felly, rydyn ni wedi gosod cyfeiriad strategol ar gyfer y sefydliad drwy ein Cynllun Gwella a Llesiant gan roi sylw dyledus i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ogystal â gofynion Dogfen Fframwaith Cenedlaethol Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru 2016 a luniwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae pob adran yn creu ei chynllun ei hun i gefnogi'r amcanion strategol, ac mae'r rheini'n cael eu monitro bob chwarter.

Mae Polisi Rheoli Risgiau Strategol yr Awdurdod yn nodi'r broses a ddefnyddir gennym i ganfod a rheoli amlygrwydd i ansicrwydd a allai effeithio ar gyflawni ein hamcanion neu ein gweithgareddau. Caiff hwn ei adolygu drwy gydol y flwyddyn er mwyn sicrhau bod risgiau'n cael eu canfod a'u hasesu'n briodol. Mae Risgiau Corfforaethol yn cael eu sgorio o ran pa mor debygol ydynt a beth fyddai eu heffaith, gan gymryd camau a nodi camau pellach angenrheidiol i atal y tebygolrwydd y bydd y risg yn digwydd. Mae'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cofnodi'r risgiau hyn, ac maent yn cael eu monitro'n rheolaidd ac adroddir yn eu cylch i'r Panel Gweithredol.

Mae'r Gwasanaeth wedi cytuno i Strategaeth Gaffael Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru gyfan, sy'n gwneud y gorau o gyfleoedd i sicrhau arbedion effeithlonrwydd a gwelliannau eraill wrth gaffael nwyddau, gwasanaethau a dyfarnu contractau ledled y Gwasanaethau Tân ac Achub yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys defnyddio fframweithiau'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol pan fo modd er mwyn sicrhau gwerth am arian a chydymffurfio â rheolau caffael.

Mae'r Awdurdod wedi cytuno ar egwyddorion a phrosesau i sicrhau bod ei amcanion, ei flaenoriaethau a'i werthoedd yn cael eu hyrwyddo a'u diogelu wrth weithio mewn partneriaeth. Yn arbennig, mae gweithio mewn partneriaeth wedi cael ei gynyddu drwy ein haelodaeth statudol o'r **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus**. Mae'r Byrddau hyn wedi cael eu sefydlu drwy Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol gyda'r nod o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol drwy weithio ar y cyd ar draws y Sector Cyhoeddus. Mae'r Byrddau'n cael eu sefydlu'n rhanbarthol, ac yn cyd-fynd â ffiniau Awdurdodau Lleol.

Mae gan yr Awdurdod drefniadau gwrth-dwyll a threfniadau chwythu'r chwiban, ac mae'r swyddogion yn eu hadolygu'n rheolaidd. Cytunwyd ar weithdrefnau i fodloni gofynion Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000, y cytunwyd arnynt gan Swyddfa'r Comisiynydd Goruchwyllo (Swyddfa'r Comisiynydd Pwerau Ymchwilio (IPCO) bellach).

Drwy ei **Bolisi Cydraddoldeb ac Amrywiaeth** a'i **Gynllun Cydraddoldeb Strategol**, mae'r Awdurdod wedi ymrwmo i sicrhau cyfle cyfartal mewn cyflogaeth ym mhob rhan o'r sefydliad. Y nod yw sicrhau bod pob ymgeisydd a gweithiwr yn cael ei drin yn deg gyda gofal, a hybu amgylchedd gweithio braf i'r holl staff, yn rhydd o aflonyddu a fictimeiddio. Mae'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol wedi'i gynnwys yng nghyfarfodydd cyllideb a chynllunio yn yr adrannau.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/about-us/equality-and-diversity/strategic-equality-plan-2016-2020/>

Mae'r Datganiad Blynyddol ar y Polisi Tâl wedi'i gymeradwyo a'i gyhoeddi yn unol â Deddf Lleoliaeth 2011. Mae cyflogau'r aelodau'n cael eu talu yn unol ag argymhellion y Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol.

Mae ffurflenni ar drafodion partiön cysylltiedig yn cael eu llenwi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu mewn Awdurdodau Lleol yn y DU. Mae'r ffurflenni hyn yn gymorth i sefydlu trafodion a balansau fel sy'n ofynnol gan y safon cyfrifyddu perthnasol (Safon Cyfrifyddu Rhyngwladol 24, Datgeliadau Partiön Cysylltiedig).

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn gyfrifol am oruchwyliaeth strategol a chraffu mewn pedwar maes allweddol, sef llywodraethu, sicrwydd, rheoli risg a pherfformiad.

http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/1248/cylch_gwaith_pwyllgor_archwilio.pdf

Mae gan y Pwyllgor Archwilio bedwar ar ddeg o aelodau o blith aelodau'r Awdurdod Tân ac Achub, ac mae'n cwrdd o leiaf ddwywaith y flwyddyn. Mae'r Cadeirydd a'r Dirprwy Gadeirydd yn cael eu penodi o awdurdodau cyfansoddol gwahanol er mwyn cynrychioli cymunedau Gogledd Cymru.

Mae gwasanaethau Archwilio Mewnol yn cael eu prynu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, sy'n gweithio yn ôl Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) sy'n berthnasol i bawb sy'n darparu gwasanaethau Archwilio Mewnol yng Nghymru. Mae'r safonau hyn yn seiliedig ar elfennau gorfodol Fframwaith Arferion Proffesiynol Rhyngwladol (IPPF) y Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA), a'u bwriad yw hyrwyddo rhagor o welliannau ym mhroffesiynoldeb, ansawdd, cysondeb ac effeithiolrwydd archwilio mewnol ym mhob rhan o'r sector cyhoeddus.

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn cytuno ar y Cynllun Archwilio Blynyddol, ac maen nhw'n cael adroddiadau rheolaidd ar yr archwiliadau sy'n cael eu cynnal, ynghyd ag adroddiad blynyddol cynhwysfawr.

Archwilydd Cyffredinol Cymru yw archwilydd statudol yr Awdurdod, ac mae'r Archwiliad yn cael ei ddarparu gan Swyddfa Archwilio Cymru. Maen nhw'n darparu her dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, Deddf Llywodraeth Leol 1999 ac Arferion y Cod Archwilio. Maen nhw'n cyhoeddi adroddiadau/datganiadau blynyddol am berfformiad yr Awdurdod, er mwyn:

- archwilio ac ardystio a yw'r datganiadau ariannol yn gywir ac yn deg;
- asesu a oes trefniadau priodol wedi'u gwneud i sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau;
- archwilio ac asesu a yw dyletswyddau a gofynion y Mesur wedi cael eu cyflawni;
- cynnal astudiaethau er mwyn gallu gwneud argymhellion ystyriol ar gyfer gwella darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd neu ar gyfer gwella trefniadau ariannol neu drefniadau rheoli eraill.

Archwilydd Cyffredinol Cymru, o Swyddfa Archwilio Cymru, yw'r archwilydd allanol penodedig ar gyfer yr Awdurdod. Mae gwaith yn cael ei wneud yn unol â chynllun archwilio y cytunwyd arno bob blwyddyn, ac mae'r canfyddiadau a'r cynnydd yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio. Mae'r adroddiadau ar gael ar wefan yr Awdurdod.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/337760/6i-cynllun-archwilio-2017.pdf>

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu Pwyllgor Safonau sy'n cynnwys 2 aelod o'r Awdurdod a 4 aelod annibynnol sy'n cael eu recriwtio drwy hysbyseb cyhoeddus. Mae'r Pwyllgor wedi newid 2 o'r aelodau hynny eleni. Mae wedi cymryd y cam arloesol o fynd ati ar y cyd i benodi aelod annibynnol gyda Chyngor Sir y Fflint er mwyn rhannu costau recriwtio a datblygu, yn ogystal ag i rannu arferion da. Mae'r Pwyllgor yn cyfarfod ddwywaith y flwyddyn a bydd yn adolygu elfennau o'r Cyfansoddiad fesul cam.

4.0 Adolygu Effeithiolrwydd

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am gynnal, o leiaf unwaith y flwyddyn, adolygiad o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu, gan gynnwys y system rheolaeth fewnol. Yn sail i'r adolygiad o effeithiolrwydd mae gwaith y Grŵp Gweithredol ac uwch swyddogion eraill o fewn yr Awdurdod, sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwiliad Mewnol, a hefyd y sylwadau a wneir gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygion eraill ac adolygiadau eraill a gynhelir.

Roedd Pennaeth Archwilio Mewnol wedi cael ei fodloni fod y gwaith archwilio mewnol a wnaed, ynghyd â'r wybodaeth sydd gan Archwilio am yr Awdurdod a'i weithdrefnau, wedi eu galluogi i ddod i gasgliad rhesymol ynglŷn â pha mor ddigonol ac effeithiol yw prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu ATAGC. Yn eu barn nhw, roedd gan yr Awdurdod, am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31ain Mawrth 2018, brosesau boddhaol ar gyfer rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol i reoli'r gwaith o gyflawni amcanion yr Awdurdod.

Cafodd y datganiad o sicrwydd ei drafod a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio ynglŷn â pha mor effeithiol yw'r trefniadau llywodraethu y mae'n gyfrifol amdanynt, gan gynnwys y system rheolaeth fewnol.

Wrth gynnal ac adolygu pa mor effeithiol yw trefniadau llywodraethu'r Awdurdod, rhoddwyd ystyriaeth i'r canlynol:-

- i) Gwaith pwyllgorau'r Awdurdod. Mae'r Awdurdod wedi cael adroddiadau blynyddol gan y pwyllgor Safonau a'r Bwrdd Pensiwn Lleol yn amlinellu'r gwaith a wnaed drwy gydol y flwyddyn i roi cyfle i'r Aelodau graffu a gofyn am sicrwydd fel y bo'n briodol.
- ii) Adolygiadau rheolaidd o bolisiâu gan y swyddog sy'n gyfrifol a gan y Tîm Safonau Gwasanaeth Proffesiynol.
- iii) Adolygiad rheolaidd o'r dogfennau cyfansoddiadol a threfniadau llywodraethu moesegol gan y Swyddog Monitro a'r Trysorydd.
- iv) Mae'r Panel Gweithredol yn mynd ati'n rheolaidd i graffu ar y gwariant refeniw a chyfalaf mewn perthynas â'r gyllideb a ddyrannwyd, yn ogystal â chraffu'n rheolaidd ar berfformiad y Gwasanaeth mewn perthynas â'r Cynllun Gwella.
- v) Mae uwch swyddogion yn mynd ati'n rheolaidd i adolygu'r risgiau i'r sefydliad, ac maent yn adrodd yn rheolaidd i'r Aelodau.
- vi) Mae'r swyddogaeth Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiadau rheolaidd o'r systemau a'r rheolaethau ariannol, a hynny er mwyn darparu sicrwydd i'r Awdurdod drwy ei Bwyllgor Archwilio;
- vii) Y swyddogaeth Archwilio Mewnol, y mae ei gwaith yn ystyried y risgiau a ganfuwyd drwy archwiliadau rheolaidd o'r systemau mawr, niferoedd staff a phrosiectau pwysig yn unol â'r cynllun archwilio mewnol blynyddol, ac sy'n cynnwys gwaith dilynol i sicrhau bod y prif swyddogion yn gweithredu argymhellion y cytunwyd arnynt.
- viii) Mae Archwilio Mewnol wedi cynnal yr adolygiadau canlynol hefyd:
 - mae adolygiad o orsafoedd RDS (Conwy a Sir Ddinbych) wedi dangos bod rheolaethau allweddol yn eu lle i sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni ac i amddiffyn rhag risgiau sylweddol y gellir eu rhagweld a'u bod yn cael eu defnyddio'n gyson ac yn effeithiol gan arwain at sgôr sicrwydd boddhaol.

- mae adolygiad o dechnolegau, prosesau a mesurau diogelwch seiber wedi dangos bod rheolaethau allweddol yn eu lle ond mae bylchau, sy'n golygu bod GTAGC yn agored i risgiau a allai fod yn sylweddol. Mae hyn yn arwain at sgôr sicrwydd Cyfyngedig. Drwy weithredu'r 18 argymhelliad, bydd hynny'n gwella'r rheolaethau mewnol sydd ar waith ac yn rhoi sicrwydd i'r rheolwyr fod systemau cadarn yn bodoli a bod mesurau priodol wedi cael eu cymryd i liniaru'r risgiau pwysig a welwyd. Bydd archwiliad dilynol yn cael ei gynnal ymhén chwe mis i wirio cydymffurfiaeth â'r argymhellion a wnaed. Ymdrinnir â'r materion yn yr adran ar gamau gweithredu yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2018/19.
 - cafodd y polisi Datgeliadau Er Lles y Cyhoedd (Chwythu'r Chwiban) a Llwgwrwbrwyo ei gymeradwyo ym mis Hydref 2014. Roedd adolygiad o'r Polisi hwn yn dangos bod rheolaethau allweddol yn eu lle i sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni ac i amddiffyn rhag risgiau sylweddol y gellir eu rhagweld, a bod y rheolaethau'n cael eu defnyddio'n gyson ac yn effeithiol gan arwain at sgôr sicrwydd Boddhaol. Drwy weithredu'r 12 argymhelliad, bydd hynny'n gwella'r rheolaethau mewnol sydd ar waith ac yn rhoi sicrwydd i'r rheolwyr fod systemau cadarn yn bodoli a bod mesurau priodol yn cael eu cymryd i liniaru'r risgiau bach a welwyd.
- ix) Cafodd y Strategaeth Archwilio Mewnol 2018-21 ei chyflwyno a'i chymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio yn Ionawr 2018, yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.
- x) Ymdrinnir â barn ac argymhellion archwilwyr allanol yr Awdurdod ac asiantaethau arolygol ac adolygol eraill; argymhellion a wnaed ar ôl cwblhau cyfrifon blynyddol 2016-17. Mae'r gwaith yn parhau mewn perthynas â'r prif argymhelliad am wella'r Gofrestr Asedau Corfforaethol.
- xi) Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar ddatganiad ariannol yr Awdurdod 2016/17, gan gadarnhau eu bod yn rhoi golwg gwir a theg o sefyllfa a thrafodion ariannol yr Awdurdod a'r Cynlluniau Pensiwn.
- xii) Fe wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol ardystio hefyd fod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau dan adran 15(6) i (9) o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ac mae wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau mewn perthynas â'r Cynllun Gwella a gyhoeddwyd yn ystod Mawrth 2018.
- xiii) Mae camau cadarnhaol wedi cael eu cymryd yn ystod y flwyddyn i geisio cryfhau rhagor ar y trefniadau Llywodraethu, ac amlinellir y rhain yn Adran 5.

5.0 Argymhellion ar gyfer Gwella – rhoi camau gweithredu ar waith yn ystod 2017/2018

O ran y materion a nodwyd yn y Datganiad ar Reolaeth Fewnol ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol (2016/17), dyma'r cynnydd a fu yn 2017/18:

Mater	Cam Gweithredu	Canlyniad	Swyddog arweiniol	Dyddiad Cwblhau
Mae bwlch yn y gyllideb, fel y nodir yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig	Defnyddio proses effeithiol ar gyfer rheoli cyllidebau a monitro a sicrhau arbedion a ganfuwyd	Cyfarfu'r Gweithgor Cynllunio (Gweithgor y Cynllun Gwella gynt) bum gwaith rhwng mis Ionawr a mis Ebrill 2018 i ystyried gwahanol opsiynau i fynd i'r afael â'r diffyg yn y gyllideb ar gyfer 2018-19 a'r tu hwnt; bydd ymgynghoriad cyhoeddus yn cael ei gynnal ym misoedd yr haf 2018.	Prif Swyddog Cynorthwyol (Cynllunio Corfforaethol a Pherfformiad)	Yr Awdurdod Tân ac Achub i benderfynu ar ôl Mehefin 2018
Angen cydweithio gwell rhwng partneriaid yn y Gwasanaethau Brys.	Lleihau'r risg o anaf a marwolaeth oherwydd tân drwy sicrhau cydweithio gwell rhwng partneriaid yn y Gwasanaethau Brys drwy rannu llwyfannau technoleg gwybodaeth cyffredin (Frequentis LifeX i ddechrau) er mwyn cyfnewid gwybodaeth yn fwy amserol i reoli adnoddau'n wella i ddarparu ymateb mwy effeithiol i gymunedau Gogledd Cymru.	Bydd GTAGC yn symud ei Ystafell Reoli i becyn meddalwedd cyfathrebu newydd, Frequentis LifeX, sef llwyfan sy'n cael ei rannu gyda Heddlu Gogledd Cymru (HGC). Oherwydd oedi i HGC, nid oes disgwyl i'r Gwasanaeth Tân ac Achub ymuno â chydweithwyr yn yr Heddlu ar y system hon tan drydydd chwarter , 2018/19.	Pennaeth yr Ystafell Reoli	Yn mynd ymlaen
Adolygu'r gofrestr asedau a sicrhau bod systemau cadarn yn eu lle i sicrhau bod yr holl wybodaeth berthnasol yn cael ei chofnodi.	Gwella adroddiadau ariannol a'r amgylchedd rheolaeth ariannol. Bydd Rheolwyr Adrannol y mae hyn yn effeithio arnynt yn cael eu briffio'n llawn am y gofynion. Sicrhau bod asedau'n cael eu categorio'n gywir.	Sicrhau bod agweddau ansoddol a meintiol y Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu mewn Awdurdodau Lleol ac adroddiadau ariannol yn cael eu hateb,	Dirprwy Brif Swyddog Tân/Prif Swyddog Cynorthwyol	Gwelliannau'n mynd ymlaen; dyddiad cwblhau fydd 31 Mawrth 2019

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU 2017/18

Mater	Cam Gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad Cwblhau
Datblygu gwybodaeth ymysg y weinyddiaeth newydd	Bydd aelodau'r Awdurdod yn cael eu briffio'n llawn am y materion perthnasol. Rhaid i'r swyddogion a'r aelodau fod yn ymwybodol o'r protocol aelodau/swyddogion a chydymffurfio â'r protocol hwnnw. Bydd sesiynau cynefino llawn i'r aelodau a byddant yn cael eu hail-gynnal fel y bo angen a bydd disgwyl i'r aelodau fynychu.	Mae trosglwyddo'r arweinyddiaeth o'r hen weinyddiaeth i'r un newydd wedi cael ei roi ar waith. Cafodd sesiynau cynefino eu cynnal ym mis Mehefin 2017 i aelodau newydd ac aelodau sy'n dychwelyd ar ôl etholiadau awdurdodau lleol. Mae pob aelod wedi cael ei wahodd i ddod i sesiynau hyfforddi ar wahanol bynciau sy'n cael eu cynnal cyn cyfarfodydd yr Awdurdod. Darperir hyfforddiant penodol a pharhaus i aelodau'r Bwrdd Pensiwn Lleol.	Prif Swyddog Tân gyda chymorth y Clerc a'r Trysorydd	Wedi'i gwblhau
Posibilrwydd o nifer sylweddol o aelodau newydd	Darperir hyfforddiant effeithiol i bob aelod; mae rolau a chyfrifoldebau'n cael eu hegluro.	Fel uchod	Prif Swyddog Tân	O fis Medi 2017 hyd at Ebrill 2022 – yn mynd ymlaen
Adolygu diwyg papurau'r Awdurdod	Egluro rhagor, a phroses y polisi asesu effaith	Cyflwyniad gwell, a phapurau cyson i'r Awdurdod	Rheolwr Cynllunio Corfforaethol	Wedi'i gwblhau
Gwella'r modd y mae prosiectau'n cael eu hadolygu ar ôl eu rhoi ar waith	Dysgu rhagor	Cyflwyno prosiectau'n well	DBST	Wedi'i gwblhau
Canfod arbedion/prosiectau ar gyfer y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig	Adolygu'r gyllideb refeniw i ganfod arbedion ac i fonitro effaith prosiectau ar arbedion yn y dyfodol	Mwy o gadernid ariannol er mwyn lliniaru rhag gostyngiadau mewn cyllid yn y dyfodol	Gweithgor Gwella	Wedi'i gwblhau
Safonau'r Gymraeg	Sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau a'r canllawiau perthnasol	Darparu gwasanaethau'n well, ac ymgysylltu'n ehangach â chymunedau	Rheolwr Cyfathrebu Corfforaethol	Wedi'i gwblhau

Mae gan yr Awdurdod reolaethau a llywodraethiant da, ond nid yw'n hunanfodlon. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn, yn ogystal ag archwiliadau mewnol a gynhaliwyd, wedi canfod meysydd lle mae angen gwneud gwelliannau pellach.

6.0 Materion a Heriau Sylweddol mewn perthynas â Llywodraethu

Yn dilyn Etholiadau Llywodraeth Leol yn 2017, penodwyd un deg saith o aelodau newydd i'r Awdurdod ar gyfer y flwyddyn ddinesig. Cafodd proses gynhwysfawr ar gyfer cynefino'r Aelodau ei chynnal ym mis Mehefin 2017, nid yn unig er mwyn rhoi gwybod i'r Aelodau am waith a dyletswyddau statudol yr Awdurdod a'r Gwasanaeth ond hefyd i roi gwybod iddynt am yr heriau sy'n debygol o godi yn y dyfodol.

Yn Chwefror 2017, fe wnaeth Llywodraeth Cymru gyhoeddi Papur Gwyn "Diwygio Llywodraeth Leol: Cadernid ac Adnewyddiad". Er ei fod yn canolbwyntio'n bennaf ar y Cynghorau, cyfeiriwyd at yr Awdurdodau Tân ac Achub. Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n adolygu trefniadau Llywodraethu a Chyllid Awdurdodau Tân ac Achub Cymru, a bydd yr Awdurdod yn cymryd ran lawn yn y broses.

Mae cyllido'r sector cyhoeddus yn parhau i fod yn her allweddol ym mhob rhan o'r Sector Cyhoeddus. Mae effaith ansicrwydd o ran cyllido, cynnydd mewn costau a phwysau ar wasanaethau yn fater allweddol i'r Awdurdod. Bydd yr Awdurdod yn parhau i weithio i wreiddio ei strategaeth ariannol tymor canolig, gan ganolbwyntio ar ddefnyddio adnoddau'n effeithiol a datblygu cyllideb fanteoledig ar gyfer 2019/2020.

Roedd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn cymryd lle Deddf yr Iaith Gymraeg 1993, ac fel rhan o'r ddeddfwriaeth newydd, mae gan y Gymraeg, yng Nghymru, yr un statws cyfreithiol â'r Saesneg a rhaid iddi beidio â chael ei thrin yn llai ffafriol. Nid oes angen mwyach i gyrrff cyhoeddus ddatblygu a gweithredu Cynlluniau Iaith Gymraeg. Yn hytrach, rhaid iddynt gydymffurfio â chyfres o Safonau cenedlaethol newydd ar gyfer y Gymraeg. Mae Comisiynydd y Gymraeg wedi cyhoeddi Hysbysiad Cydymffurfio sy'n nodi pa Safonau sy'n berthnasol i'r Awdurdod, ynghyd ag unrhyw eithriadau a'u dyddiadau gweithredu. Mae'r Awdurdod wedi cyhoeddi cynllun gweithredu sy'n nodi sut mae'n bwriadu cydymffurfio ar lefel gorfforaethol â'r Safonau a beth yw ei brosesau mewnol ar gyfer goruchwyllo a monitro gweithrediad. Mae hyn ar gael ar wefan Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru.

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Fel un o'r partneriaid statudol ar y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus, buom yn ystyried y gofynion hyn yn gynnar yn ein cylch cynllunio. Bydd raid i bob Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus gyhoeddi Cynllun Llesiant erbyn Mai 2018, a bydd gofyn iddynt ddarparu tystiolaeth drwy adolygiad blynyddol o'r modd y mae nodau'n cael eu cyrraedd. Felly, bydd angen i ni sicrhau ein bod ni'n gallu cyflawni mewn perthynas ag anghenion a disgwyliadau amcanion pob Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, a hynny heb effeithio ar y gwaith o ddarparu gwasanaethau o ddydd i ddydd ymhob sefydliad.

Cafodd y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) ei gymeradwyo yn 2016 a daeth i rym ar 25^{ain} Mai 2018. Mae'r rheoliadau hyn yn disodli'r gyfarwyddeb diogelu data gyfredol a sefydlwyd yn 1995, ac maen nhw'n adeiladu arni. Nod y Rheoliad GDPR yw gwella rhagor a chryfhau'r trefniadau i leihau'r risg o dorri rheolau preifatrwydd a data unigolion. Yn tanategu'r trefniadau newydd, mae trefniadau gwell i'r unigolion allu rhoi caniatâd i sefydliadau gadw a defnyddio eu data personol. Rhaid i sefydliadau gael Swyddog Diogelu Data i fod yn gyfrifol am gydymffurfiaeth. Mae'r Rheoliad newydd yn cynnwys trefniadau mwy llym ar gyfer adrodd ynghylch achosion o dorri'r rheoliad, a dirwyon uwch am beidio â chydymffurfio.

7.0 Cynllun Gweithredu Datganiad Llywodraeth Blynyddol 2017/18 – Camau ar gyfer 2018/19:

Amcan	Nod	Canlyniad	Pwy sy'n gyfrifol	Dyddiad pryd y disgwylir cadarnhau
Gweithio gydag Ysgrifennydd y Cabinet ar Drefniadau Llywodraethu a Chyllid Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru	Cymryd rhan lawn mewn unrhyw gynigion i newid	Egluro unrhyw newidiadau arfaethedig a throsglwyddo'n effeithiol er mwyn sicrhau nad oes perygl i gynaliadwyedd tymor hir yr Awdurdod.	Prif Swyddog Tân a'r Cadeirydd	Mae hyn y tu hwnt i reolaeth yr Awdurdod, ac Ysgrifennydd y Cabinet fydd yn penderfynu
Sicrhau bod Aelodau Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru yn cael eu hyfforddi a'u datblygu'n barhaus.	Darparu hyfforddiant effeithiol i'r holl aelodau; egluro rolau a chyfrifoldebau	Trosglwyddo Arweinyddiaeth yn effeithiol o'r hen weinyddiaeth i'r un newydd	Prif Swyddog Tân	O Fedi 2017 hyd at Ebrill 2022
Cydymffurfio â Gofynion y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR)	Sicrhau bod yr Awdurdod yn deall gofynion Rheoliad GDPR a'i fod wedi cymryd camau priodol i ddarparu sicrwydd ynghylch cydymffurfiaeth.	<ul style="list-style-type: none"> • Penodi Swyddog Diogelu Data • Adroddiad sicrwydd, gan gynnwys cynllun gweithredu i'w weithredu'n llwyr 	Prif Swyddog Cynorthwyol (Cynllunio Corfforaethol a Pherfformiad)	<ul style="list-style-type: none"> • 25^{ain} Mai 2018 (cadarnhau penodiad y Swyddog Diogelu Data) • 30^{ain} Medi 2018 datganiad sicrwydd
Penodi Clerc i'r Awdurdod/Swyddog Monitro	Penodi Clerc i'r Awdurdod/Swyddog Monitro yn unol â Chyfansoddiad yr Awdurdod	Penodiad yn ei le cyn diwedd y flwyddyn ariannol	Prif Swyddog Tân	31 ^{ain} Mawrth 2019
Cylch Gorchwyl i bob Pwyllgor	Adolygu Cylch Gorchwyl pob Pwyllgor, a'i ddiweddarau fel y bo angen er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio'n llwyr â gofynion Llywodraethu'r Awdurdod	Sicrwydd bod y Pwyllgorau'n cael eu sefydlu a'u bod yn gweithredu yn unol â gofynion Cyfansoddiad yr Awdurdod.	Clerc i'r Awdurdod	31 ^{ain} Mawrth 2019

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU 2017/18

Diweddarau Rheolau Sefydlog Cytundebau	Adolygu a diweddarau Rheolau Sefydlog Cytundebau'r Awdurdod er mwyn sicrhau eu bod yn darparu fframwaith Llywodraethu a Rheoli mewn perthynas â chaffael nwyddau a gwasanaethau, gan gynnwys gwariant cyfalaf	Rheolau Sefydlog Contractau wedi'u diweddarau, ac yn cydymffurfio'n llwyr â Rheolau Caffael y Sector Cyhoeddus.	Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyllid ac Adnoddau)	31 ^{ain} Mawrth 2019
Bwrdd Pensiwn Lleol	Adolygu a diweddarau gwaith y Bwrdd Pensiwn Lleol	Rhoi sicrwydd i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu fod Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân yn cael ei weithredu yn unol â'r rheoliadau a bod cyfrif amdano.	Prif Swyddog Cynorthwyol (Cyllid ac Adnoddau)	31 ^{ain} Mawrth 2019

8.0 Crynodeb o Sicrwydd

Llywodraethu da yw sylfaen y gwaith o ddarparu gwasanaethau o safon sy'n diwallu anghenion yr holl randdeiliaid, ac mae'n hanfodol er mwyn dangos bod arian cyhoeddus yn cael ei wario'n dda. Yn seiliedig ar yr adolygiad, yr asesiad a'r gwaith monitro parhaus a wnaed yn ystod 2017/18, rydym o'r farn fod trefniadau llywodraethu da yn eu lle, bod y systemau allweddol yn gweithredu'n iawn ac nad oes unrhyw dystiolaeth o wendidau sylfaenol mewn rheolaeth. Fodd bynnag, ni all yr un system reolaeth ddarparu sicrwydd absoliwt yn erbyn camddatgan na cholled. Yn seiliedig ar y gwahanol sicrwydd a roddwyd, bwriad y datganiad hwn yw rhoi sicrwydd rhesymol fod trefniadau llywodraethu corfforaethol boddhaol yn eu lle a'u bod yn gweithio'n effeithiol.

Dros y flwyddyn nesaf, rydym yn bwriadu cymryd camau i fynd i'r afael â'r materion uchod i wella rhagor ar ein trefniadau llywodraethu. Rydym wedi ein bodloni y bydd y camau hyn yn ymdrin â'r angen i gael y gwelliannau a nodwyd yn ein hadolygiad o effeithiolrwydd, a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Llofnod:
(Prif Swyddog Tân) 2018

Llofnod:
(Cadeirydd ATAGC) 2018